

RUBEN WERD EMMA

Vorig jaar heette ze nog Ruben. Nu heeft Emma (14) lange blonde haren en staan er honderddertig flesjes nagellak op haar meisjeskamer. Ze krijgt hormoonremmers toegediend en is vastbesloten om op haar achttiende een geslachtsveranderende operatie te ondergaan. Samen met haar moeder Anneke (33) vertelt ze haar bijzondere verhaal.

Tekst: **Stephanie Jansen**

Emma: "Ik weet niet beter dan dat ik me altijd anders voelde. Ik heette Ruben en zag eruit als een jongen. Maar andere jongens waren stoer en speelden met auto's. Ik speelde met barbies en liep in kledingwinkels meteen op de meisjeskleren af. Als ik aan later dacht, zag ik mezelf als een moeder."

Anneke: "Er wrong al heel vroeg iets. Eigenlijk was de zwangerschap al opmerkelijk. Vanwege een auto-ongeluk ben ik destijds door drie verschillende gynaecologen onderzocht. Ze zeiden alle drie dat de baby een meisje werd. De naam Myrthe stond al vast. Bij de geboorte hebben we er snel Ruben van gemaakt en alle roze spullen weggehaald. Toen Ruben twee jaar was, viel me op dat hij zo'n zacht jongetje was. Hij had een voorkeur voor poppen en trok een kleedje over zijn hoofd zodat het leek alsof hij lange haren had."

Emma: "Van jou mocht ik geen nagellak op. Die vroeg ik aan mijn tante. Het voelde als een droom die uitkwam: op twee duimnagels had ik rode nagellak!"

Anneke: "Ik dacht en hoopte, eigenlijk nog tot vorig jaar, dat Ruben zou opgroeien tot een vrouwelijke homo. Maar dat was een ontkenning van de werkelijkheid. Ruben liet steeds meer doorschemeren dat hij doodongelukkig was. Toen hij zeven, acht jaar oud was, vond ik briefjes: Ik wil dood. Daar schrok ik enorm van. Eén keer trof ik hem zelfs aan met een rode striem om zijn nek. Van zijn piemel had hij een afkeer. Met bange vermoedens ging ik op zoek naar informatie en op internet las ik de woorden: geboren in een verkeerd lichaam. Dat herkende ik. Ik bekeek

'Ik dacht en hoopte eigenlijk dat Ruben zou opgroeien tot een vrouwelijke homo'

beelden uit de documentaire Valentijn uit 2007, over de transitie van een achtjarige jongen naar meisje. Toen vielen er puzzelstukjes in elkaar. Ik heb die beelden ook samen met Ruben bekeken."

Emma: "Vanaf dat moment snapte ik dat mijn gevoel een naam had: transgender. Ik was toen net zo oud als Valentijn aan het begin van de film. Het was fijn om te zien dat er ook anderen waren net als ik. Een opluchting."

Vragen

Anneke: "Naar aanleiding van de filmbeelden en Rubens reactie heb ik contact gezocht met het transgenderteam van het VU medisch centrum in Amsterdam. Voor Ruben leek er een wereld te zijn opengaan, maar ik zat vol bange vragen. Wat moesten we hiermee? Kon dit overgaan? Of moest Ruben ook deze weg inslaan, de transformatie naar vrouw, net zoals Valentijn in die film? Met die gedachte had ik grote moeite. Om te beginnen betekent het medische traject rond geslachtsverandering dat je van een gezond kind een patiënt maakt. Daarnaast was ik benauwd voor de sociaal-psychologische kant van het verhaal. Hoe zou Rubens toekomst als vrouw eruitzien? Hoe zou de buitenwereld reageren? Wat haalde hij zich op de hals? En kun je een kind daarover laten beslissen? Op deze leeftijd? Het is een keuze voor de rest van je leven... Een arts van het VUmc adviseerde me telefonisch om deze gevoelens bij Ruben niet te onderdrukken, maar in dit vroege stadium ook niet actief mee te gaan in de rolwisseling. Want dat kan de terugweg bemoeilijken. Jonge kinderen kunnen zich nog in allerlei rich-

‘Ruben bloeide zienderogen op. Voor mij was het heftig, al wist ik dat deze stap onvermijdelijk was’

tingen ontwikkelen. Hij raadde me aan om Ruben vooral ook de andere kant te laten zien, hem te laten ervaren hoe het is om een jongen te zijn. Ik besloot Ruben thuis de ruimte te geven om een meisje te zijn, maar naar buiten toe, zoals op school, moest hij van mij Ruben blijven.

Ook liet ik hem bewust jongensdingen doen, samen met mijn vriend Mark.”

Emma: “Ik werd daar boos en opstandig van. Ik wilde juist steeds verder gaan en deed stiekem een kettinkje om en een vleugje mascara op mijn wimpers. Ik was jaloers op mijn vriendinnen en wilde net zo zijn als zij. Zij kenden me al van jongs af aan en zagen mij al lang als een meisje. Daar hadden ze helemaal geen moeite mee. Ze gingen graag met me shoppen.”

Anneke: “Ik weet nog dat ik Ruben uit vissen stuurde met Mark. Dat vond hij even leuk, maar al gauw verloor hij zijn interesse. Ik heb nog ergens een foto waarop Ruben met een vies gezicht een visje omhooghoudt. Wat ik ook probeerde, er veranderde niets aan Rubens wens om een meisje te zijn. We liepen vast. Ik belde opnieuw met het transgenderteam en deze keer werden we op een wachtlijst gezet. Na tien maanden mochten we langskomen.”

Emma: “Ik kreeg een hele serie vragenlijsten om in te vullen en voerde gesprekken met een psychiater. Daarna werd ik naar huis gestuurd. De psychiater was nog niet voldoende overtuigd en hij vond me nog erg jong. Hij wilde afwachten. Voor het twaalfde levensjaar wordt er sowieso niet ingegrepen. Ik was erg teleurgesteld.”

Anneke: “Je voelde je afgewezen.”

Prinsesje

Emma: “Twee jaar later ging ik terug. Opnieuw moest ik veel vragen-

lijsten invullen en met allerlei mensen praten. Elke keer kwamen dezelfde vragen terug. Waarom wil je een meisje worden? Voor mij is het logisch: dan voel ik me gelukkiger met mezelf. In januari 2014 kreeg ik eindelijk officieel groen licht.”

Anneke: “Dat betekende dat Ruben mocht starten met hormoonremmers, de eerste fase van geslachtsverandering. De aanmaak van testosteron wordt met maandelijks injecties afgeremd, zodat mannelijke geslachtskenmerken, zoals de baard in de keel, uitblijven. Ruben was dolblij met dit bericht en bloeide zienderogen op. Voor mij was het heftig, al wist ik ook wel dat de stap onvermijdelijk was. Niet alleen ik zag het, onze omgeving zag het ook: vriendinnen, klasgenoten, familieleden, mensen uit het dorp... Wie met Ruben is opgegroeid en zich herinnert hoe hij zich van jongs af aan al verkleedde als prinsesje, weet hoe diep verankerd dit zit. Die steun en acceptatie uit de omgeving hebben mij trouwens wel geholpen. Het was fijn om te zien hoe moeders hun kinderen instrueerden om Ruben te nemen zoals hij is. Eigenlijk is het hele dorp meegegroeid in het Emma-zijn. Er is nooit weerstand geweest.”

Emma: “Behalve op een school voor speciaal onderwijs in de stad verderop, waar ik één jaar op heb gezeten. Daar werd ik geschopt en geslagen. Ik was bang om naar school te gaan en vooral voor de judoles op maandag.”

Anneke: “Ruben moest erheen omdat zijn schoolprestaties onder de maat waren. Na een jaar heb ik bij de oude school gesmeekt of ze hem weer terug wilden nemen. Gelukkig kon dat. Inmiddels zijn de schoolprestaties flink verbeterd. We vermoeden dat dit samenhangt met het transitieproces. Eindelijk jezelf

Genderdysforie bij kinderen

Worstelen met het gevoel man of vrouw te zijn, heet genderdysforie (geslachtsidentiteitsstoornis). Het biologische geslacht komt dan niet overeen met de manier waarop de persoon zijn of haar geslacht beleeft. Dit kan zich al heel jong voordoen. Een jongen voelt zich een meisje of andersom. Dit gevoel kan zich uiten in gedrag dat typisch hoort bij de andere sekse. Denk bijvoorbeeld aan een jongetje dat regelmatig een jurk aan wil. Of in uitlatingen: een meisje dat blijft zeggen dat ze later net als papa wil worden. Bij de meeste kinderen verdwijnen deze gevoelens weer. In de praktijk blijkt bijvoorbeeld tachtig procent van de genderdysforie kinderen die zijn aangemeld bij het genderteam van het VUmc

uiteindelijk homoseksueel te zijn en dus niet transseksueel. De artsen zijn dus zeer voorzichtig. Pas als een kind ook daadwerkelijk van geslacht wil veranderen, noem je het transseksueel. Een geslachtsveranderende operatie is pas mogelijk als transseksuelen volwassen zijn. Het is niet bekend hoeveel kinderen in Nederland worstelen met genderdysforie gevoelens. Ouders van kinderen met een geslachtsidentiteitsstoornis lopen tegen specifieke problemen aan. Veel ouders hebben vroeg of laat de volgende vragen:

- Ga je mee in de voorkeur van je kind? Of is het beter om dat niet te doen? En zo niet, kan het kind dan nog wel zichzelf zijn?

- Kun je er met familie en vrienden over praten? Of is het beter om het binnen het eigen gezin te houden?
- Wat zeg je tegen de leerkracht en klasgenootjes?
- Wat doe je als je kind vanwege zijn of haar afwijkende gedrag wordt gepest? Kun je pesten voorkomen? Zo ja, hoe?
- Hoe zorg je ervoor dat je kind aansluiting blijft vinden bij andere kinderen?
- Hoe kun je je kind helpen bij het verwerken dat hij of zij anders is dan andere kinderen?
- Wat zal er later worden van je kind?
- Hoe ga je om met reacties uit je omgeving?
- En hoe verwerk je je éígen gevoelens?

mogen zijn - dat heeft veel impact. Vroeger zat Ruben in de les te dagdromen, nu is er meer concentratie en focus op het schoolwerk.”

Het roer om

Emma: “Ik heb mijn stap om meisje te worden aangekondigd tijdens een spreekbeurt op school. Ik zat toen in groep acht. Ik droeg een shirtje met mijn nieuwe naam erop: Emma. Die naam heb ik zelf gekozen. Drie namen vond ik mooi: Priscilla, Anna en Emma. Mijn moeder was niet zo weg van Priscilla. Het is Emma geworden.”

Anneke: “Emma kreeg na afloop een staande ovatie, ook van kinderen

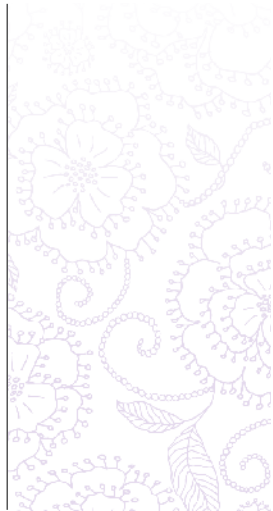
die een stuk jonger waren. Het was hartverwarmend. Die spreekbeurt was Emma's eerste grote coming out, prachtig om mee te maken. Al had ik nog steeds gemengde gevoelens. Ik bleef het moeilijk vinden.”

Emma: “Jij zegt nog steeds weleens: ‘Ik mis Ruben, dat meisjesachtige jongetje met zijn hoedjes.’”

Anneke: “Het klinkt misschien gek als ik zeg dat ik Ruben af en toe mis. Natuurlijk ben ik mijn kind niet echt kwijt. Maar het ging allemaal zo snel. Ik kon geen afscheid nemen. Jarenlang had ik op advies van de artsen het meisjesgedrag vooral niet gestimuleerd, nu moest opeens het roer om. Na het groene licht van het transgen-

derteam zag ik je binnen twee weken totaal veranderen. Je liep opeens in meisjeskleding naast me op straat en liet gaatjes voor oorbellen in je oren schieten. Ik vergiste me steeds in je nieuwe naam en thuis moest ik oude foto's, waarop je nog Ruben was, van de muur trekken. Het raakt me soms nog steeds. Al zie ik wel hoeveel gelukkiger je nu bent en hoeveel sterker je bent geworden.”

Emma: “Ja, ik zit nu veel beter in mijn vel. Afgezien dan van de opvliegers die ik van de injecties krijg, superirritant is dat. En bij atletiek kan ik niet verder, al presteer ik met ver-

springen en sprinten heel goed tussen de meisjes, ondanks het gebrek aan testosteron.”

Vrouwelijke rondingen

Anneke: “Wat ik Emma bespaar, is een leven vol pijn en verdriet. Bij transgenders die niet aan hun ware aard kunnen toegeven, kan het lijden onuitsprekelijk groot zijn, soms met zelfmoord tot gevolg. Door vroeg aan de transitie te beginnen, verloopt het proces bovendien zo natuurlijk mogelijk. Dat is winst. Ik moet erop vertrouwen dat de artsen deze diagnose zorgvuldig hebben

gesteld. En eigenlijk bewijst Emma dat nu al. Ze redt zich heel goed in de rol van meisje, ook nu ze op de middelbare school zit. Daar heeft ze meteen in de eerste schoolweek haar transgender-zijn openbaar gemaakt. Ze laat elke dag zien dat dit leven bij haar past, dat zij dit is. En mocht dat veranderen, dan is het voor mij geruststellend om te weten dat het nog niet onomkeerbaar is. Als Emma met de hormoonremmers zou stoppen, zou de aanmaak van testosteron meteen weer op gang komen. Pas als ze op haar zestiende start met cross-sex-hormonen is de keuze definitiever. Dan krijgt ze vrouwelijke rondingen, heupen, borsten.”

Emma: “Ik kan niet wachten! Ik draag nu een bh met vulling, zodat ik niet zo plat lijk. Sommige klasgenoten zijn ook nog plat, maar op deze leeftijd gaat dat snel veranderen.”

Anneke: “Je bent vastbesloten om dit proces door te zetten. Maar je loopt ook tegen dingen aan.”

Emma: “Vooral oudere kinderen vinden het knap dat ik dit durf. Maar ik hoor ook weleens dat kinderen me raar vinden, al probeer ik me daar niks van aan te trekken. Ik krijg vaak vragen. Die openheid vind ik wel goed, maar ik heb er niet altijd zin in. Ze vragen: ‘Mag ik een foto van vroeger zien?’ Of: ‘Waar val je nou op?’ Nou, gewoon op jongens dus. Ik heb zelfs al een vriendje gehad en er zijn regelmatig jongens die me om verkeerding vragen, terwijl ze weten dat ik transgender ben. Ik heb gelukkig een paar goede vriendinnen. Mijn beste vriendin kent me nog uit de tijd dat ik Ruben was. Maar er zijn ook meiden uit mijn vriendenkring afgevallen. Die leerden me kennen op de middelbare school en kwamen denk ik vooral uit nieuwsgierigheid naar me

‘Waarom ik een meisje wil worden? Voor mij is het logisch: dan voel ik me gelukkiger met mezelf’

toe. Toen het nieuwe eraf was, waren ze weg. Dat deed zeer.”

Anneke: “Als moeder vraag ik me dan af: was zo'n vriendschap ook stukgelopen als Emma als meisje was geboren? Dat weet ik niet. Afwijzing hoort bij het leven, daar krijgt elk kind mee te maken. Maar het transgender-zijn maakt Emma wel kwetsbaar. Als iemand gemeen wil zijn,

wordt dat aspect er meteen uitgepikt. ‘Ik heb tenminste borsten’, zegt een meisje dan bot. Dat hakt er bij Emma in.”

Adopteren

Emma: “Als ik achttien jaar ben, vindt de geslachtsveranderende operatie plaats. Dan mag de naam Emma ook in mijn paspoort. Dat wil ik graag, maar het voelt ook nog heel ver weg. Ik denk in stapjes, hoor. Ik maak me nu vooral druk om komende zomer, als mijn blote benen tevoorschijn komen. Die zijn recht en dun. Het zijn jongensbenen.”

Anneke: “Emma en ik zijn over en weer heel open tegen elkaar. Ik verplaats me in haar, maar ik vind ook dat ze realistisch moet zijn. Ik vind het leuk dat ze wat met vriendjes wil experimenteren, maar waarschuw haar wel dat het voorlopig niet verder zal gaan dan handje vasthouden. En ik snap wel dat ze graag moeder wil worden, maar wijs haar erop dat dit, ondanks de geslachtsveranderende operatie, later niet mogelijk zal zijn.”

Emma: “Ik ga een kind adopteren!” Anneke: “Ik ben soms kritisch of terughoudend, maar Emma weet heel goed dat ze altijd bij me terecht kan. Ik geef haar alle ruimte om haar gevoelens en ervaringen te delen. Dit kan Emma niet alleen. Je moet hier als gezin doorheen, we doen het samen.” ■

Hoe krijgt een kind deze diagnose?

Nederland is vooralsnog een van de weinige landen ter wereld waar genderdysfore kinderen vroeg behandeld kunnen worden. Er zijn drie genderteams: in het VUmc (Amsterdam), het LUMC (Leiden) en het UMCG (Groningen). Alleen de genderteams in Amsterdam en Leiden behandelen kinderen. De wachttijd bedraagt ongeveer acht tot twaalf maanden.

Allereerst vindt er een intakegesprek plaats. In de diagnostische fase volgen meerdere gesprekken, soms met ouder en kind samen, soms alleen met het kind. Bij het kind worden testen afgenomen en ook de ouders moeten diverse vragenlijsten invullen. Als het om zeer jonge kinderen gaat, wordt er gespeeld en getekend om een indruk te krijgen van de belevingswereld van het kind. In deze fase

krijgen de ouders en het kind te maken met verschillende hulpverleners. Het diagnosticeren van kinderen is een vak apart en wordt door getrainde mensen gedaan.

De intakeprocedure neemt ongeveer vijf maanden in beslag. Daarbij wordt naar uiteenlopende zaken gekeken. Wat zijn de sterke en zwakke kanten van dit kind? Hoe reageert de omgeving? Hoe gaat het op school? Hoe wordt het kind opgevangen in het gezin en in de verdere familie? Spelen er nog andere zaken, zoals bijvoorbeeld een depressie, ADHD of leerproblemen?

Na de intakeprocedure volgt een adviesgesprek met de ouders en het kind. Tijdens dit gesprek worden de resultaten en de eventuele diagnose besproken. Als verdere begeleiding nodig is,

wordt bekeken waar dat het best kan gebeuren. Omdat de kinderen uit het hele land komen, kan niet iedereen in het VUmc of het LUMC behandeld worden. Soms wordt daarom een hulpverlener in de directe omgeving van het kind uitgekozen.

Wereldwijd is er nog niet veel ervaring met de behandeling van genderdysfore kinderen. Het VUmc verzamelt daarom gegevens, zodat de aanpak in Nederland vergeleken kan worden met die in andere landen, zoals Canada. Op termijn zal zo meer duidelijkheid ontstaan over wat de beste aanpak is.

Meer weten? Kijk op de website van Transvisie, de patiëntenorganisatie die zich inzet voor mensen met vragen rondom hun genderidentiteit en hun omgeving: www.transvisie.nl.